

Силабус
навчальної дисципліни
Сучасні інформаційні технології
2025-2026 навчальний рік

Освітньо-професійна програма Історія
Спеціальність В9 Історія та археологія
Галузь знань В Культура, мистецтво та гуманітарні науки
Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Викладач (і)	Алексеева Ганна Миколаївна
Посилання на сайт	http://bdpu.org/faculties/fmkt0/structure-fmkt0/kaf-ktun/composition-ktun/alekseeva/
Контактний тел.	
Е-mail викладача:	alekseeva@ukr.net
Графік консультацій	ПН 14.30-16.30 СБ 14.30-16.30

Обсяг курсу на поточний навчальний рік:

Кількість кредитів/ годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	звітність
4/120	20	20	80	екзамен

Семестр: весняний

Мова навчання: українська

Ключові слова: історичні джерела, цифрові архіви, історичні дослідження, інформаційні технології, візуалізація даних.

Мета та предмет курсу: формування у здобувачів освіти системного уявлення про можливості використання інформаційних технологій у сфері історичних досліджень, ознайомлення з цифровими інструментами опрацювання історичних джерел, електронними архівами та базами даних, а також розвиток практичних навичок аналізу, інтерпретації та візуалізації історичної інформації в умовах цифровізації гуманітарних наук.

Предметом є вивчення та застосування новітніх інформаційних технологій у контексті історичних досліджень та історико-культурного аналізу. Дисципліна охоплює широкий спектр тематик — від базових принципів роботи з цифровими історичними джерелами та електронними архівами до використання інструментів

обробки, аналізу та візуалізації історичних даних, а також вивчення сучасних цифрових підходів до реконструкції історичних процесів і популяризації історичного знання.

Компетентності та програмні результати навчання:

Інтегральна компетентність (ІК):

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми історії та археології у процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій і методів гуманітарних та соціальних наук та характеризується комплексністю і невизначеністю умов

Загальні компетентності :

ЗК 6. Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

Фахові компетентності спеціальності (ФК):

ФК 4. Здатність використовувати у професійній діяльності наукові праці та інформаційно-довідкові видання (бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи тощо), сучасні інформаційно-пошукові системи.

ФК 6. Здатність використовувати релевантні методи опрацювання історичних та археологічних джерел, зокрема інструментарій спеціальних історичних дисциплін, а також сучасні інформаційні технології для обробки історичних даних.

ФК 13. Здатність ефективно використовувати наявні та створювати (за потреби) нові електронні (цифрові) ресурси

Опанування дисципліною «Сучасні інформаційні технології» забезпечить програмні результати навчання (ПР) (за стандартом):

ПРН 1. Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу і історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний історичний період або проблему.

ПРН 2. Розуміти контекст і причини відповідних історичних подій та використовувати ці знання у професійній діяльності.

ПРН 3. Знати основні підходи до вивчення вітчизняної та світової історії, принципи і методи історичного пізнання, основні типи і види історичних джерел.

ПРН 4. Володіти понятійно-категоріальним апаратом історичної науки, професійно оперувати науковими термінами, прийнятими у фаховому середовищі.

ПРН 5. Вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими історичними джерелами.

ПРН 6. Виявляти взаємозв'язки між процесами у минулому та на сучасному етапі, аналізувати суспільні процеси в історії України у контексті європейської та світової історії.

ПРН 7. Розуміти і виявляти відмінності в історіописанні, поглядах на минуле представників різних епох та у різних контекстах.

ПРН 8. Брати участь у плануванні та виконанні наукових досліджень у сфері історії, презентувати результати досліджень, аргументувати висновки.

ПРН 9. Мати навички організації практичного вирішення питань історичної пам'яті та охорони матеріальної й нематеріальної культурної спадщини України.

ПРН 10. Застосовувати сучасні методики у процесі популяризації історії та археології, а також здійсненні різних видів педагогічної діяльності.

ПРН 11. Здійснювати аналіз ситуацій з урахуванням історичного контексту та/або історичних передумов.

ПРН 13. Розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот, ефективно співпрацювати з носіями різних історичних та культурних цінностей.

ПРН 14. Вміти акумулювати та поширювати кращий досвід професійної діяльності, інтегрувати досягнення інших наук для вирішення актуальних проблем історії та археології

ПРН 16. Вміти застосовувати цифрові інструменти для освітньої діяльності й наукових досліджень в галузі історії та археології

Зміст курсу:

Тема 1. Соціальна інформатика: предмет та задачі курсу

Індустріальне, постіндустріальне, інформаційне суспільство. Критерії переходу суспільства до постіндустріального, інформаційного етапу розвитку. Закон експоненціального зростання обсягу знань. Еволюція соціальних систем, діаграма Парето. Інформатизація суспільства — визначення поняття. Інформатизація як єдність процесів комп'ютеризації, медіатизації та інтелектуалізації. Основні теоретико-методологічні підходи до інформатизації. Інформатизація та сталий розвиток. Концепція інформатизації. Соціальна інформатика — визначення, предметне поле досліджень, методологічна роль у гуманітарних та історичних дослідженнях.

Тема 2. Семантичні основи соціальної інформатики. Інформологія – загальна теорія інформації

Інформація — поняття. Коротка характеристика теоретичних концепцій і підходів до вивчення закономірностей інформаційного обміну: теорія інформації К. Шеннона, кібернетичний підхід Н. Вінера, логіко-семантичний підхід, прагматична концепція, біхевіористська модель інформації, логіко-прагматична модель комунікації. Матерія, енергія, інформація, знання, зв'язок понять. Дані, інформація, знання — співвідношення понять. Формалізація знань: методи і прийоми, їх ефективність, порівняльний аналіз. Технологія, інформаційна технологія. Власне інформаційна технологія. Штучний інтелект, експертні системи — поняття та можливості використання в історичних дослідженнях.

Тема 3. Соціальні комунікації: історія, сучасність, перспективи

Ресурсна та соціокультурна концепції інформаційного середовища як простору соціальних комунікацій. Типи обмінів у суспільстві. Матеріально-енергетичний та інформаційний обміни. Фази інформаційних обмінів у суспільстві. Усна, письмова, книжкова та цифрова фаза інформаційного обміну. Роль інформаційних технологій у розвитку історичної комунікації та збереженні культурної спадщини. Системи штучного інтелекту, експертні системи — постановка задачі, підходи до її вирішення, області застосування в гуманітарних науках.

Тема 4. Інформаційні ресурси суспільства

Інформаційна криза початку 70-х років ХХ століття: передумови, зміст, прояви у соціальній практиці, наслідки. Інформаційний ресурс — визначення поняття. Основні проблеми досліджень у галузі інформаційних ресурсів суспільства. Знання як національне багатство. Проблема «витоку мізків». Форми матеріалізації інформаційних ресурсів суспільства, зокрема історичних джерел. Проблема «електронізації» інформаційних фондів. Автоматизовані інформаційні ресурси. Фактографічні бази даних, архівні та цифрові історичні ресурси.

Тема 5. Інформатизація суспільства: соціальні умови, передумови і наслідки

Технічний аспект соціальних передумов інформатизації. Передумови інформатизації в економічній, політичній, культурно-духовній і соціальній сферах суспільства. Вихідні умови й альтернативні варіанти розвитку процесу інформатизації. Вплив інформатизації на розвиток історичної науки, збереження історико-культурної спадщини та формування історичної пам'яті.

Методи навчання:

методи організації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів: словесні (розповідь, пояснення, бесіда, лекція, навчальна дискусія), наочні (ілюстрації, презентації), практичні (розв'язування задач, виконання вправ) з використанням засобів дистанційного навчання (інтерактивні відеоконференції і консультації на платформі Zoom та месенджери (Telegram, Viber);

пояснювально-ілюстративний; частково-пошуковий (евристичний); проблемний виклад навчального матеріалу; індуктивні, дедуктивні, метод аналогій, самостійна робота з науково-методичними джерелами та електронним навчально-методичним комплексом дисципліни.

Політика курсу (особливості проведення навчальних занять)

обов'язкове дотримання академічної доброчесності студентами, а саме: самостійне виконання всіх видів робіт, завдань, форм контролю, передбачених робочою програмою даної навчальної дисципліни; посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і

джерела інформації.

Навчальний курс передбачає лекційні і практичні заняття, самостійну та індивідуальну роботу здобувачів. За підсумками лекційних занять здобувачі мають підготувати відповідний конспект основних теоретичних питань навчального курсу. Практичні заняття передбачають усне опрацювання теоретичного матеріалу та дискусію за темою, а також розв'язування практичних задач. Підготовка завдань до самостійних та індивідуальних робіт здійснюється у друкованому або електронному вигляді за визначеним шаблоном (формат MicrosoftWord або PowerPoint) та передбачає усне опитування здобувачів за певною темою та результатами самостійного розв'язування задач протягом заняття або на груповій/індивідуальній консультації. Для зручного опрацювання здобувачами змісту курсу передбачено використання навчально-методичних матеріалів, розташованих на платформі Moodle у відповідній вкладці сайту БДПУ.

У рамках курсу ми дотримуємося загальних політик використання штучного інтелекту в освітній, викладацькій та науковій діяльності, відповідно до законодавства України, включаючи закони "Про авторське право і суміжні права", "Про національну безпеку України", "Про охорону прав на винаходи і корисні моделі", а також національну Концепцію розвитку штучного інтелекту. Регулятивні положення також враховують стратегічні розвідки інших навчальних закладів, наприклад, стратегію розвитку Бердянського державного педагогічного університету.

Політика освітньої компоненти ґрунтується на засадах академічної доброчесності, прийнятої в Університеті (https://bdpu.org.ua/wp-content/uploads/2020/03/akademdobrochesnist-_sayt.pdf). Не допускається академічний плагіат, фальсифікація і фабрикація даних, списування; забороняється використання здобувачами освіти додаткових джерел інформації під час оцінювання навчальних результатів (у тому числі засобами електронного зв'язку). Якщо у ході освітньої діяльності здобувач використовує інтернет-ресурси, штучний інтелект або інші джерела інформації, він має про це обов'язково вказувати (наводити відповідні посилання).

Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність:

технічне (комп'ютер, проектор); програмне (PowerPoint, Excel, Word, Moodle); наочність (презентації у форматі PowerPoint).

Система оцінювання та вимоги:

- індивідуальне опитування;
- поточне тестування;
- екзамен.

Система оцінювання та вимоги:

Поточне тестування та самостійна робота					Екзамен	Сума
<i>T1</i>	<i>T2</i>	<i>T3</i>	<i>T4</i>	<i>T5</i>	50	100

10	10	10	10	10		

Назва теми	Зміст завдання для відпрацювання пропущених занять і невиконаних завдань	Форми контролю	Література	Кількість балів
Змістовий модуль 1:				
Тема1. Індустріальне, постіндустріальне, інформаційне суспільство. Критерії переходу суспільства до постіндустріального, інформаційного етапу розвитку. Закон експоненціального зростання обсягу знань. Еволюція соціальних систем, діаграма Парето. Інформатизація суспільства — визначення поняття. Інформатизація як єдність процесів комп'ютеризації, медіатизації та інтелектуалізації. Основні теоретико-методологічні підходи до інформатизації. Інформатизація та сталий розвиток. Концепція інформатизації. Соціальна інформатика — визначення, предметне поле досліджень, методологічна роль у	Індивідуальні завдання (письмові роботи), основну частину яких становить графічні роботи, що містять графічний матеріал, виконаний відповідно до чинних нормативних вимог з обов'язковим застосуванням комп'ютерної графіки, якщо це визначено завданням; розрахункові роботи, основну частину яких становлять розрахунки, що можуть супроводжуватись ілюстративним матеріалом.	Теоретичне усне опитування або міні-тест	Література: а: <i>основна</i> (1-3) <i>додаткова</i> (1-3)	10

гуманітарних історичних дослідженнях.	та				
---------------------------------------	----	--	--	--	--

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за університетською шкалою	Оцінка за шкалою ECTS
90 – 100	A
78 – 89	B
65 – 77	C
58 – 64	D
50 – 57	E
35 – 49	FX (з можливістю повторного складання)
1 – 34	F (з обов'язковим повторним вивченням ОК)

Список рекомендованих джерел

Базова

1. Климончук В. Й. Ломака П Соціокультурна та інформаційна безпека: навчально–методичний посібник для студентів Факультету історії, політології та міжнародних відносин. Галузь знань-05 «Соціальні та поведінкові науки», напрям підготовки-052 «Політологія». Івано–Франківськ. 2026.–56с.
2. Мільо А. В. Комунікативні технології в системі інформаційного захисту: навчальний посібник. – 2025.
3. Москалюк М. М., Лень А. В. Цифрові технології та їх роль у вивченні історії //Електронне наукове фахове видання “ВІДКРИТЕ ОСВІТНЄ Е-СЕРЕДОВИЩЕ СУЧАСНОГО УНІВЕРСИТЕТУ”. – 2025. – №. 18. – С. 92-102.
4. Райда В. Д. Роль інтерактивних технологій у навчанні історії: можливості та виклики. – 2025.
5. Спірін О. М. и др. Інформаційно-цифрові технології у педагогічних дослідженнях: методичний посібник. – 2023.

Допоміжна

6. Reuters Handbook of Journalism. – London, 2008. – 535 p. http://handbook.reuters.com/index.php/Main_Page
7. Ганніченко, Т., Жебко, О. (2025). Цифрові підручники у змішаному навчанні. *Проблеми сучасного підручника*.
8. Гриценко, А. (2019). Вплив електронних ресурсів на освіту. *KELM*.
9. Закон України «Про інформаційні агентства». – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/74/95-%D0%B2%D1%80>.

10. Закон України «Про інформацію». – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>
11. Закони України «Про підприємництво». – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/698-12>
12. Кононец, Н. В., Балюк, В. О. (2020). Інформаційні системи створення електронних освітніх ресурсів. [PDF] <http://dspace.pdpu.edu.ua/handle/123456789/8375>
13. Москаленко, О. (2023). Створення цифрових освітніх ресурсів. <https://pedagogy.bdpu.org.ua>
14. Осадча, К. П., Осадчий, В. В. (2020). Роль ІКТ та інформаційних ресурсів. <http://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/9415/>
15. Петрович, В. (2025). Електронні інформаційні ресурси: характеристика та види. https://aphn-journal.in.ua/archive/83_2025/part_3/5.pdf
16. Політова, О. А. (2025). Використання цифрових бібліотек та архівів. <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/55752/>
17. Семенов, О. (2016). Електронні освітні ресурси у підготовці фахівців. <http://www.irbis-nbuv.gov.ua>
18. Спірін, О. М. та ін. (2019). Електронні відкриті системи в освіті. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/718760/>
19. Яковенко, М., Нич, Т. (2025). Особливості пошуку інформаційних ресурсів студентами.

Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського (НБУВ) – <http://www.nbuv.gov.ua>
2. Directory of Open Access Journals (DOAJ) – <https://doaj.org>
3. ERIC (Education Resources Information Center) – <https://eric.ed.gov>
4. JSTOR Digital Library – <https://www.jstor.org>
5. SpringerLink – <https://link.springer.com>
6. ScienceDirect (Elsevier) – <https://www.sciencedirect.com>
7. ResearchGate – <https://www.researchgate.net>
8. Academia.edu – <https://www.academia.edu>
9. Europeana (цифрова спадщина Європи) – <https://www.europeana.eu>
11. Електронна бібліотека НАПН України – <https://lib.iitta.gov.ua>
12. Наукова періодика України (НБУВ) – <http://journals.uran.ua>
13. Репозитарії університетів України (eLibrary, DSpace)
14. Освітній портал “Дія.Освіта” – <https://osvita.diia.gov.ua>
15. Prometheus (онлайн-курси) – <https://prometheus.org.ua>
16. Internet Archive – <https://archive.org>
17. World Digital Library – <https://www.wdl.org>
18. British Museum Collection Online – <https://www.britishmuseum.org>
19. Digital Public Library of America (DPLA) – <https://dp.la>
20. Архіви України (ЦДАВО, ЦДАК тощо) – <https://archives.gov.ua>

